

TIJDSCHRIFT
VAN HET
NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP
VOOR
MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

4° Jaargang

AMSTERDAM
G. THEOD. BOM EN ZOON
1896

Het muntwezen op Lombok.

Prof. MILLIES zegt: „Plus on avance vers l'est dans l'Archipel Indien, plus on peut observer que la civilisation va diminuant et cela se manifeste dans un de ses signes les plus distinctifs, dans l'usage de monnaies propres au pays” *).

Deze stelling is vooral op Lombok toepasselijk, dat, evenmin als Bali, ooit eigen munten gehad heeft. Heeft het oostelijk gedeelte van Java, met name Djangala en Madjapahit in Soerabaja den muntslag gekend, de Sultan van Soemanap op Madoera daarentegen liet op de in zijne handen komende munten slechts een kleinen stempel of dut slaan.

Volgens gevoelen van een mijner bekenden, die langen tijd op Madoera heeft doorgebracht, was dit stempelen niet eens de uitoefening van

---

*). H. C. MILLIES, *Recherches sur les monnaies des Indigènes* etc. p. 173.

eenig muntrecht, maar een waarborg, èn voor de echtheid èn van zijn eigendomsrecht op die geldstukken, evenals iemand doet, die zijn naam in zijn boeken stempelt.

Een particuliere brief uit Ampenam van het jaar 1850 meldt mij, dat destijds op Lombok grootendeels Chineesche koperen munten circuleerden, in het Maleisch pitjes, in de Balitaal Keppings, in het Engelsch, China cash en door de Hollanders pitjes of kasjes genoemd. Twee honderd pitjes, aan een touw geregen, heetten atak en vijf ataks bij elkander gebonden maakten één pekoe en 10 pekoes één bonkoes uit.

De gewone koers was 1000 pitjes voor een Spaanschen piaster of Amerikaanschen dollar, maar deze koers was afhankelijk van den grooteren of kleineren aanvoer van pitjes en dollars en van meer of minder aanvoer van en vraag naar producten. Onder de handelaren circuleerden sovereigns, Californisch goud en Nederl. Ind. recepispapier, maar de inboorlingen ontvingen alleen de dollars en de pitjes en bewaarden de eerste vooral als kleinooden in hunne kasten of lieten er sieraden van maken. De Chineesche munt werd meest door Engelsche en Javaansche schepen uit China aangebracht en diende om rijst in te koopen. De belastingen, die de inboorlingen aan den Radja opbrachten, werden in dollars berekend.

Een halve eeuw bijna later, volgens schrijven van een der officieren, die de jongste expeditie medemaakten, is de toestand niet veel veranderd. Alle geldstukken der wereld, mits van goud en zilver, groot van stuk en blinkend, worden nog in betaling aangenomen, en wel bepaald: Mexicaansche gouden onzas van 40 tot 60 gulden waarde, oude Spaansche goudstukken, gouden tientjes, soevereigns, Nederlandsche rijksdaalders en Mexicaansche dollars. In koper vindt men er de Chineesche pitjes of wang bollong, waarvan er 400 tot 600 op een gulden gerekend worden. Zij worden aan een touwtje geregen bij 200 stuks en heeten dan seekoe; drie zulke bosjes bij elkander gebonden heeten sa-tak. (Deze mededeeling verschilt van die hierboven en toch zijn beide even geloofwaardig; in een halve eeuw veranderen ook dáár namen en gebruik der zaken).

Bij den aanyang der expeditie wilden de Lombokkers noch guldens, noch kleine zilveren munten, noch centen aannemen, zij kenden er de waarde niet van. Toen zij met ons geld kennis maakten, rekenden zij somtijds 10 à 15 kepengs voor een dubbeltje; later gaven zij gaarne *f* 2.75 tot *f* 3.50 aan kwartjes en dubbeltjes voor éénen rijksdaalder. Tegenwoordig zijn zij zeer verzot op rijksdaalders, waarin ook de belastingen moeten voldaan worden.

De in omloop zijnde Chineesche pitjes of kepengs *) komen uit Singapore, Canton en Honkong; de koers is aldaar 1000 en op Lombok 1500 voor één rijksdaalder. Onze cent wordt gerekend op zes kepengs. Haantjesduiten of doewit ajam zijn niet meer gangbaar.

Een door bedoelden officier mij toegezonden soekoe, die 200 kepengs heette te bevatten, maar natuurlijk veel minder telt, bestaat uit munten van allerlei aard aan een koordje van bamboe-vezelen geregen. Door welwillende medewerking van den Heer JOH. W. STEPHANIK ben ik in staat gesteld van deze stukken de beschrijving te geven.

KEIZERRIJK CHINA.

Dynastie *Soeng II* 960 - 1278.

Keizer *Tsjeen-Tsoeng* 998 - 1022.

Lie, 21 - 22 mM. CHAUDOIR VII, 2; 3 ex.

Onzekere Chineesche lie met *jwan-foeng-toeng-pao*. CHAUDOIR XLIX, 18; 3 „

---

*) „De kepeng is op Lombok en Bali een deel van het maatschappelijk kapitaal en wel een, dat eene overheerschende rol speelt.” *Soer. Hdbl.*, aangehaald in het *Algemeen Handelsblad*, *Nieuwe Amst. Cour.* van 13 April 1895.

In het *Bat. Nbl.* van 22, 23 en 26 Nov. 1895 (zie *Alg. Hdbl.* van 23 Jan. 1896) leest men: „De kepeng beheerscht (op Lombok) alles en is zoowat, wat de reis (sic) in Portugal is. Vraagt gij een Sassak naar de waarde van zijn paard, hij zal u antwoorden: 40.000 kepeng.”

Dynastie *Ts'ing* of *Ta-Ts'ing* (de groote Ts'ing) sedert 1644.

Sjie-Tsoe-Tsjang, keizer der Mand-sjoes, (in de noordelijke provincie Ljan-tong) verovert geheel China en sticht deze dynastie.

Keizer *Sjie-Tsoe-Tsjang* 1644—61.

Regeeringsnaam *Sjun-Tsjie*.

Lie, 25,5 m.M. BUSHELL, 2 1 ex.

Keizer *Sjeng-Tsoe-Dsjeen* 1662—1722.

Regeeringsnaam *K'ang-hie*.

Lie van Peking (prov. Tsjie-lie) - Kz. *pao-tsjwan*, d. i. Ministerie van Financiën.

Een ex. van 23 mM., drie ex. van 28 mM. WYLIE 57 Nr. 70. 4 "

Lie, nagebootst naar de voorgaande, 25 mM. 1 "

Lie van Peking. Kz. *pao jwan*, d. i. Ministerie van Openbare Werken. 24 mM.

W. 57 Nr. 71. 1 "

Lie van Tsie-nan-foe (prov. Sjang-toeng).

Kz. in 't Chineesch en in 't Mand-sjoersch: *toeng*, 28 mM. W. 59. Nr. 89 1 "

Keizer *Koa-Tsoeng-Sjun* 1736—95.

Regeeringsnaam *K'jen-loeng*.

Lie van Peking. Kz. *pao tsjwan*. 22—25 mM. W. 66. Nr. 115 22 "

Lie van Peking. Kz. <i>pao jwan</i> . 23—25 mM W. 66. Nr. 116	8 ex.
Lie van Pao-ting-foe (prov. Tsjie-lie). 24 mM. W. 67. Nr. 129	1 „
Lie van T'ai-jwan-foe (prov. Sjan-si). 24 mM. W. 67. Nr. 123	1 „
Lie van Nan-tsjang-foe (prov. Kjang-sie). 26 mM. W. 67. Nr. 126	1 „
Lie van Hang-tsjoe-foe (prov. Tsjee-kjang). 24 en 25 mM. W. 66. Nr. 118	2 „
Lie van Sie-ngan-foe (prov. Sjen-sie). 23 mM W. 68. Nr. 131	1 „
Lie van Tsjing-toe-foe (prov. See-tsjwan). 24—26 mM. W. 67. Nr. 124.	4 „
Lie van Kwee-lin-foe (prov. Kwang-sie) 25 mM. W. 67. Nr. 122	2 „
Lie van Joe-nan-foe (prov. Joe-nan). 24.5—26 mM. W. 67. Nr. 119	13 „
Lie, nagebootst naar de voorgaande, 22 mM.	1 „
Lie van Kwee-jang-foe (prov. Kwee-tsjoe). 24 mM. verg. BUSHELL Nr. 30	1 „
Lie van Kwang-tsjoe-foe (prov. Kwang- toeng). 25 mM. W. 67. Nr. 130	1 „
Lie van?, muntplaats onleesbaar	1 „
Keizer <i>Dsjeen-Tsoeng-foei</i> , 1796—1820. Regeeringsnaam <i>Kja-K'ing</i> .	
Lie van Peking. Kz. <i>pao tsjwan</i> . 22.5— 24.5 mM. W. 71. Nr. 137	2 „

Lie van Peking, als voren, doch op de Kz. een punt boven het vierkant gat, 23,5 mM. BUSHELL 26	1 ex.
Lie van Peking. Kz. <i>pao jwan</i> . 23—24 mM. W. 71. Nr. 138	3 "
Lie van Soe-tsjoe-foe (prov. Kjang-soe). 24,5 mM. W. 71. Nr. 139	1 "
Lie van Hang-tsjoe-foe 23 mM. W. 71. Nr. 140	1 "
Lie van Kwang-tsjoe-foe 26 mM. W. 72. Nr. 151	1 "
Lie van Kwee-lin-foe 23 en 24 mM. W. 71. Nr. 144	2 "
Lie van Joe-nan-foe 25 en 26 mM. W. 72. Nr. 154	4 "
Keizer <i>Hsuan-Tsoeng-Tsjeeng</i> 1821—50. Regeringsnaam: <i>Tao-Kwang</i> .	
Lie van Peking. Kz. <i>pao tsjwan</i> 22--23 mM. W. 73. Nr. 155	3 "
Lie van Peking. Kz. <i>pao jwan</i> 22,5 mM. W. 73. Nr. 156	1 "
Lie van Hang-tsjoe-foe 22,5 mM. W. 73. Nr. 158	1 "
Lie van Woe-tsjang-foe (prov. Hoe-pee). 24 mM. W. 74. Nr. 164	1 "
Lie van Joe-nan-foe, 25,5 mM. W. 74. Nr. 167	2 "

Lie van Tung-tsjwan-foe (prov. Joe-nan).
 23 en 26 mM. Vergelijk W. 74. Nr. 159,
 die dit stuk, volgens BUSHELL ten on-
 rechte, aan Tsie-nan-foe toeschrijft 2 ex.

Keizer *Tsai-Tjen* sedert 1875.

Regeeringsnaam: *Kwang-Su*.

Lie van Kwang-tsjoe-foe. Verg. BUSHELL
 Nr. 206 18 „

KEIZERRIJK ANNAM.

Dynastie *Lie-Trioe* of 1^e Lie 1010—1225.

Keizer *N'on-Tong* 1073—1127.

7^e Regeeringsnaam *T'jen-foe-de-vo*.

Dong, 21 mM. TODA 7 2 „

Dynastie *Tran* 1226—1414.

Keizer *T'ai Tong* 1226—1258.

3^e Regeeringsnaam *Ngoein-fong*.

Dong, 21—22 mM. T. 17 2 „

Keizer *Doe-Tong* 1342—1368

1^e Regeeringsnaam *T'joefong*.

Dong, 21—22 mM. T. 19 2 „

Opstandeling *Soe* 1391—92.

Regeeringsnaam *T'joe-t'an*,

Dong, 22 mM. T. 28 4 „

Opstandeling *Ho-Kwie-lie* 1402—3.

Regeeringsnaam *T'an-ngoëin*.

Dong met vierkant gat. T. 30 6 ex.

Dong met rond gat. T. 31. 1 „

Onafhankelijkheidsoorlog tegen China
onder *Le-loi* 1414—28.

Regeeringsnaam van *Le-loi*: *An-fap*.

Dong, 22 mM. T. 41 2 „

Dong, 21 mM. T. 42 9 „

Regeeringsnaam *Trie-l'han*.

Dong, 21—22 mM. T. 47 7 „

Opstandeling *Kam-gjang-wong* 1509.

Regeeringsnaam *T'ai-bin'*.

Dong, 22 mM. T. 166 1 „

Onzekere stukken, waarschijnlijk van de
talrijke opstandelingen Verg. T. 254 5 „

BANTAM (op het eiland Java).

Pangeran Arya, regent van 1596 *) tot ?

Stuk van twee pitjes met een zeshoekig

gat en het omschrift *Pangeran ratou
ing Bantan*, afgebeeld MILLIES pl. XIV

Nr. 113 1 „

---

*) Of 1608? (*Cat. Steph Nr. 3182*).

PALEMBANG op Sumatra.

Pitje teboh of *feloes* van rood koper met
 het jaartal 1198=1783/4. afgebeeld MIL-
 LIES, pl. XIX Nr. 188 en NETSCHER &
 VAN DER CHIJS. pl. XXIII. Nr. 193 1 ex.

En eindelijk een rood koperen *Gelder-
 sche Compagniesduit* van 1776 met een
 rond gat

1 „
 Totaal 160 ex.

Met betrekking tot dezen laatsten vermelden wij, dat, volgens N. en V. D. CH. bl. 64, reeds in 1754 door de Regeering; voor f 20 000 aan halve duiten naar Oost-Java gezonden zou worden, welke halve duiten van een gaatje voorzien moesten worden om met de aldaar gebruikt wordende Balische pitjes te concurreren. Deze munt bewijst dus, dat ook heele duiten door de Lombokkers in kepengs herschappen werden, door er een gaatje in te slaan.

Bij de mij gezonden soekoe bevond zich ook, los, een vergulde of geelkoperen (?) cent van Sarawak. A°. 1890, die door zijn blinkend uiterlijk ook zeker de aandacht van een Sasakker zal getrokken hebben en door dezen als een rariteit is bewaard geworden.

Daarentegen komt het mij vreemd voor, dat er geene enkele Japansche munt in deze soekoe gevonden wordt, daar de Japansche kasjes veelvuldig in omloop waren en waarschijnlijk nog zijn. Om een bewijs te noemen: in 1699, bijv. werden voor rekening van 't Gouvernement 1.920.000 stuks uit Japan ontboden en op Java in circulatie gebracht, om te voorzien in 't gebrek aan klein geld; mogelijk zijn zij door de duiten geheel verdrongen.

Aan 't slot van dit artikel betuig ik mijn bijzonderen dank zoowel aan den Heer JOH. W. STEPHANIK voor zijne uitvoerige verklaring, als aan den Luitenant der Inf. V. D. W. voor zijne belangrijke bijdrage tot de Ned-Indische numismatiek.

HILVERSUM.

J. E. TER GOUW.
